

TIETOA PILAANTUNEEN MAA-ALUEEN KUNNOSTUKSEN TILAAJALLE

60 1955
VAHANEN

Teksti:

Marko Sjölund, DI, Vahanen Environment Oy

Milja Vepsäläinen, MMT, Vahanen Environment Oy

YLEISTÄ

Suomen ympäristökeskus on julkaisemassa keväällä 2015 tietoa pilaantuneiden maa-alueiden tutkimusten ja kunnostusten tilaajille osana Suomen ympäristökeskuksen raportteja -sarjaa. Julkaisussa käsitellään pilaantuneen tai pilaantuneeksi epäillyn alueen tutkimus-, suunnittelu- ja kunnostustoimia (PIMA-hanke). Siinä kuvataan tavanomainen PIMA-hankkeen eteneminen, siihen sisältyvät vaiheet sekä eri osapuolten roolit ja tehtävät. Tilaajan vastuut ja velvollisuudet sekä vaikutusmahdollisuudet käydään läpi. Ohjeistus on suunnattu erityisesti pilaantuneisuusselvitysten ja kunnostustoimien tilaajalle. Siinä kiinnitetään huomiota niihin vaiheisiin, joissa tilaajan tulee aktiivisesti ohjata hanketta mahdollisimman hyvän lopputuloksen varmistamiseksi.

Pääpaino on maaperän ja pohjaveden pilaantumisessa, mutta samoissa hankkeissa voi olla tarpeen ottaa huomioon myös sedimentteihin, kaivettuihin maa-aineksiin ja jätteisiin sekä mahdollisesti pilaantuneisiin rakenteisiin liittyviä toimenpiteitä tai velvoitteita. Lisäksi ohjeistus keskittyy lähinnä hankkeen läpivientiin ja sen sujuvoittamiseen, eikä siinä käsitellä lainkaan esimerkiksi kunnostusmenetelmiä.

Julkaisu on laadittu Suomen ympäristökeskuksen ohjauksessa ja sitä ovat eri vaiheissa kommentoineet sekä viranomaiset, PIMA-hankkeiden asiantuntijatilaajat että ympäristöasiantuntijat eri yrityksistä.

MILLOIN JA MIKSI MAA-ALUEEN PILAANTUNEISUUS SELVITETÄÄN

Pilaantuneisuus selvitetään pilaantuneeksi epäillyllä alueella tavallisesti silloin, kun alueen käyttö tai omistussuhteet muuttuvat, alueelle rakennetaan tai alueella harjoitettu toiminta loppuu. Myös havainnot haitta-aineista esimerkiksi kadunrakentamisen yhteydessä, pohjavesitarkkailussa tai maanalaisia rakenteita kuten putkistoja ja säiliötä poistettaessa voivat laukaista tarpeen selvittää pilaantuneisuutta. Maaperä ja pohjavesi voivat pilaantua toiminnassa, jossa käytetään, valmistetaan, käsitellään, kuljetetaan tai varastoidaan haitallisia aineita (kemikaalit) tai jätteitä.

Pilaantuneisuuden selvittämiseksi tutkitaan haitta-aineiden esiintymistä ja pitoisuuksia alueen maaperästä ja tarvittaessa muista ympäristön osista esim. pohjavedestä ja rakennusten sisäilmasta. Tavoitteena on selvittää, miten haitalliset aineet kulkeutuvat ja ketkä tai mitkä niille voivat altistua.

Jos tutkimuksissa todetaan, että maaperässä ylittyvät sille asetetut kynnsarvot ja lähialueen taustapitoisuudet, alueen pilaantuneisuus ja kunnostustarve on arvioitava. Arvioinnin tarpeen voivat laukaista myös kohonneet haitta-ainepitoisuudet esim. pohjavedessä. Haitta-ainekohtaiset kynnsarvot sekä alemmat ja ylempät ohjearvot on esitetty Valtioneuvoston asetuksessa 214/2007.

MILLOIN JA MIKSI MAA-ALUE KUNNOSTETAAN

Kunnostaminen on tarpeellista aina, kun maa-alue tutkimusten ja riskinarvioinnin perusteella todetaan pilaantuneeksi eli silloin kun haitalliset aineet aiheuttavat merkittävän ympäristö- tai terveysriskin. Tällöin kunnostamisen ensisijaisena tavoitteena on poistaa haitta-aineita, muuttaa niiden ominaisuuksia tai vähentää niiden kulkeutumista siten, että ympäristö- ja terveysriskit saadaan hyväksyttävälle tasolle.

Myös rakentamisen vuoksi kaivettavien massojen pois kuljettaminen on maaperän kunnostamista ja edellyttää kunnostamiseen liittyvien asiakirjojen laatimista.

Kunnostamisessa voi olla kyse myös esimerkiksi pilaantumisen liittyvien taloudellisten vastuiden poistamisesta, alueen arvon ja arvostuksen nostamisesta, tulevan maankäytön mahdollisuuksista ja alueen rakennettavuudesta tai sosiaalisista paineista poistaa mahdollista huolta ja pelkoa aiheuttava tekijä.

PILAANTUNUT MAAPERÄ JA ALUE

Maaperää pidetään yleensä pilaantuneena, jollei riskinarvioinnista muuta johdu, jos:

1. teollisuus-, varasto- tai liikennealueella taikka muulla vastaavalla alueella, kun yhden tai useamman aineen edustava pitoisuus ylittää säädetyn ylemmän ohjearvon;
2. muulla kuin edellä tarkoitetulla alueella yhden tai useamman aineen pitoisuus ylittää säädetyn alemman ohjearvon.

Maaperää, jonka haitallisten aineiden edustavat pitoisuudet alittavat alemman ohjearvon, ei yleensä pidetä pilaantuneena, ellei kyse ole erityisen herkstä maankäytöstä (esim. lasten leikkipaikat) tai helposti pohjaveteen tai alueen ulkopuolelle kulkeutuvista aineista.

PILAANTUMATON JA PILAANTUNUT MAA-AINES SEKÄ JÄTELUOKITTELU

Kaivettu maa-aines luokitellaan pilaantuneeksi, kun sen sisältää jotain haitta-ainetta yli alemman ohjearvopitoisuuden. Kynnysarvot ylittäviä pitoisuuksia sisältävä maa luokitellaan jätteeksi, jonka hyötykäyttö ja loppusijoitus vaatii suunnitelmallisuutta ja viranomaisen hyväksyntää. Kaivukohteen ulkopuolella kynnysarvomaan hyötykäyttö tai loppusijoitus edellyttää ympäristölupaa.

PIMA-HANKKEEN ETENEMINEN

PIMA-hanke etenee vaiheittain alkaen lähtötietojen kokoamisella ja päättyen hankkeen toteutuksen ja tulosten dokumentointiin sekä arvioon tavoitteiden saavuttamisesta. Tutkimusten ja riskinarvioinnin pohjalta tehdään päätös, onko kunnostaminen tarpeellista. Tarve voi johtua myös rakentamisen edellyttämästä maan kaivusta. Mikäli kunnostus katsotaan tarpeelliseksi, aloitetaan sen suunnittelu. Kunnostussuunnitelma ja sen tavoitteet esitetään ympäristöviranomaiselle osana kunnostusta koskevaa ilmoitusta ennen työn aloitusta. Viranomaisen asettaa ilmoituspäätöksessään ympäristön- ja terveydensuojeluun liittyvät tavoitteet ja tarvittavat määräykset.

LAKISÄÄTEISIÄ VASTUITA JA VELVOITTEITA

Maaperän ja pohjaveden pilaantumisesta ja pilaantuneen alueen puhdistamisesta säädetään ympäristönsuojelulaissa (527/2014). Pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa (214/2007) eli ns. PIMA-asetuksessa, ja puhdistamista koskevan ilmoituksen sisällöstä asetuksessa ympäristönsuojelusta (713/2014). Lisäksi jätelaki (646/2011) ohjaa kunnostuksessa syntyvien maa-ainesten käsittelyä ja sijoittamista.

Alueen tutkimisesta ja kunnostamisesta vastaa yleensä joko pilaantumisen aiheuttaja tai alueen haltija. Valvontaviranomaisena pilaantuneen maa-alueen tutkimus- ja kunnostushankkeissa toimii alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) sekä Helsingissä ja Turussa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

